

Ärende ANM 2015/804 **handling** 47
Handläggare Carolina Stiwenius

Anmälaren
Specialpedagogiska skolmyndigheten

Beslut

Diskrimineringsombudsmannens (DO) utredning har inte visat att Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) överträtt 2 kap. 5 § diskrimineringslagen (2008:567). DO avslutar ärendet.

Bakgrund och anmälan

Den [datum] gjorde eleven och vårdnadshavaren en anmälan till Skolinspektionen. Skolinspektionen överlämnade uppgifterna i ärendet till DO. DO:s utredning avser fråga om dels ett uttalande från personal i december 2013, dels bristande tillgänglighet i undervisningen.

Utredningen

Vad anmälaren har uppgett

Anmälaren har lämnat i huvudsak följande uppgifter. Lärarna på Skolan behandlar de hörselskadade men inte de döva eleverna bra. En lärare sade till eleven i december 2013 att eleven inte kan sjunga på grund av rösten så hon kan vara tyst och vara Lucia så kan de andra vara tärnor.

Skolan är en teckenspråkig skola, men eleverna svarar dagligen på olika frågor i klassen med tal och läraren säger inte ifrån. Lärare har också vägrat att teckna. Detta har inträffat under lektioner i syslöjd och i drama samt en gång på en mattelektion.

Läraren i rörelse och drama kan knappt teckenspråk. Eleven fick äntligen tolk ett tag, men inte övriga elever i klassen eftersom de inte vågade bråka och be om tolk. Det har varit tolk bokad, men tolken kunde ofta inte komma utan det fanns tolk närvarande bara två-tre gånger under hela läsåret 2014/2015. När tolk har saknats så har läraren ändå försökt genomföra lektionen, vilket är problematiskt. Anmälaren ifrågasätter hur en elev som använder teckenspråk kan få rättvis undervisning när eleven inte förstår vad undervisningen går ut på och hur läraren kan ge betyg. De gånger tolken kom hände det att läraren bad tolken att hålla tyst och inte översätta det läraren sade.

Vad utbildningsanordnaren har uppgett

SPSM har yttrat i huvudsak följande. Händelsen i december 2013 uppfattades av läraren som ett missförstånd. Biträdande enhetschef deltog i en lektion för att reda ut situationen. Därefter uppfattade hon händelsen som utagerad.

Skolans uppdrag enligt läroplan innebär att eleverna ska utveckla kunskaper i två språk; svenska och svenskt teckenspråk. Under perioden 2011-2014 prövade Skolan undervisning i större grupper med båda språken närvarande. Utvärdering visade att elever som var beroende av teckenspråk upplevde att kvaliteten i teckenspråket sjunkit och skolan övergav det sättet att undervisa till vårterminen 2015. Det kan fram till dess ha inträffat att elever svarat på frågor med tal utan att lärare sagt ifrån.

Av rektors samtal med lärare har framgått att lärare inte medvetet vägrat att använda teckenspråk. Skolan har på allvar tagit till sig kritiken om att personalens teckenspråkiga kompetens inte är tillräcklig och har utformat en individuell teckenspråksundervisning för personal som inte har teckenspråk som sitt förstaspråk. När skolan ska rekrytera lärare är det väldigt svårt att finna legitimerade lärare som har djupa kunskaper i teckenspråk.

För vårterminen 2015 har skolan beställt tolk till samtliga lektioner i ämnet rörelse och drama, en gång i veckan under veckorna 4-7, 9-13 och 15-23. Skolan har normalt sett ett fungerande system av meddelanden när tolk uteblir så att skolan då kan gå vidare till andra utförare. Under aktuell period har skolan inte fått veta i förväg huruvida tolk kommer eller ej och då har det inte varit möjligt att skicka vidare beställningen. På grund av detta har det inte heller gått att verifiera i efterhand vid vilka tillfällen tolk saknats. Rektors uppfattning är att tolk kommit till merparten lektioner. Enligt statistik på beställningarnas genomförande vecka 12-22 har tolk levererats till alla tillfällen utom två.

SPSM har inte tidigare fått uppgifter om att läraren i rörelse och drama inte velat ha tolk. Läraren minns inte att detta skulle ha hänt. Skolan har precis anställt två teckenspråkstolkare och avser att informera och utbilda samtlig personal om hur teckenspråkstolken agerar i en tolksituation för att undvika situationer där elevens rätt till en tillgänglig undervisning åsidosätts.

Eleven bytte skola under höstterminen 2015.

Rättslig reglering

Diskrimineringslagen (2008:567), DL, förbjuder diskriminering inom utbildningsområdet, 2 kapitlet 5 § DL.

Direkt diskriminering innebär att någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med någon diskrimineringsgrund, 1 kapitlet 4 § DL.

Trakasserier är ett uppträdande som kränker någons värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna. Trakasserier är en form av diskriminering, 1 kapitlet 4 § DL.

De olika diskrimineringsgrunderna är kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder, 1 kapitlet 1 § DL.

Med bristande tillgänglighet menas att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att skäligen åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning. Skäligheten ska bedömas utifrån krav på tillgänglighet i lag och annan författning och med hänsyn till de ekonomiska och praktiska förutsättningarna, varaktigheten och omfattningen av förhållandet eller kontakten mellan verksamhetsutövaren och den enskilde samt andra omständigheter av betydelse. Bristande tillgänglighet är en form av diskriminering, 1 kapitlet 4 § DL.

DO:s bedömning

Eleven och berörd personal har olika uppfattning om vad som ägde rum i december 2013. DO kan utifrån de uppgifter som framkommit inte konstatera att personal har kränkt eleven på ett sätt som utgör direkt diskriminering eller trakasserier.

Vad avser frågan om bristande tillgänglighet finner DO inledningsvis att det utifrån vad som framkommit i utredningen inte går att slå fast att berörd lärare har förhindrat närvarande teckenspråkstolk att utföra sin uppgift.

I förarbetena (prop. 2013/14:198 s. 79) framgår att det inom grundskolan och gymnasieskolan samt motsvarande skolformer finns en relativt långtgående rätt till olika typer av stöd, vilket även påverkar bedömningen av vilka åtgärder som kan anses skäligen för att göra utbildningen tillgänglig. SPSM har som framgått, i egenskap av anordnare av specialskolan, också ett särskilt uppdrag enligt skollag och läroplaner att utforma tvåspråkig undervisning.

Utgångspunkten får anses vara, utifrån SPSM:s bedömning av elevens behov, att eleven till följd av sin funktionsnedsättning har haft rätt till tolk vid samtliga aktuella undervisningstillfällen.

Anmälaren och SPSM har olika uppfattning om i vilken utsträckning teckenspråkstolk har närvarat vid undervisningen i rörelse och drama under vårterminen 2015. Skolan har dokumenterat att det under veckorna 12-22 har funnits tolk vid åtta tillfällen och saknats vid två tillfällen. För terminens övriga åtta lektioner saknar skolan säkra uppgifter. DO drar slutsatsen att eleven i vart fall vid några undervisningstillfällen har saknat tillgång till tolk. Därigenom har eleven vid dessa tillfällen inte varit i en jämförbar situation med elever utan hennes funktionsnedsättning, det vill säga delvis hörande elever.

Fråga är då om SPSM har vidtagit skäligen åtgärder för att säkerställa elevens tillgång till teckenspråkstolk. Det framgår av utredningen att skolan har bokat

tolk till samtliga aktuella lektioner, men att utförarens system under en period inte har fungerat på ett sätt som möjliggjort för skolan att ordna ersättare vid tolks frånvaro. Genom bokningen av tolk för vårterminen 2015 får SPSM anses ha vidtagit skäliga åtgärder för tillgänglighet. Att tolk i praktiken har saknats vid åtminstone två lektionstillfällen förändrar inte denna bedömning, då detta inte varit en följd av skolans agerande samt då det, av allt som framgår, rört en begränsad tid.

Med hänvisning till SPSM:s särskilda uppdrag att utforma och anordna undervisning för bland annat elever med behov av teckenspråkstolk vill DO dock påtala vikten av fungerande rutiner för att säkerställa närvaro av tolk vid varje enskilt undervisningstillfälle där sådant behov finns. Detta ansvar får anses innebära att vid behov se över befintliga avtal med utförare, såsom när utförare brister i att tillhandahålla tolk eller att meddela tolks frånvaro med rimlig framförhållning.

Med dessa synpunkter avslutar DO ärendet.

Beslut i detta ärende har fattats av Rickard Appelberg efter föredragning och förslag från Carolina Stiwenius.

Detta beslut går inte att överklaga. En enskild person som vill driva sitt ärende vidare kan väcka talan i tingsrätt.

Rickard Appelberg
Enhetschef